

Јелена С. Младеновић

ПОЕТИКА ПРИВАТНОСТИ: О НЕОПХОДНИМ ТОПЛИМ ТОПЛИНАМА

(Петар Матовић: *О садашњости и сегашивима*, Културни центар Новог Сада, Нови Сад, 2021)

Своју нову песничку књигу чији наслов *О садашњости и сегашивима* позајмљује из прве песме „Сан долази секирама“, Петар Матовић придружује истанчаној а препознатљивој лирици коју смо могли читати и у његовим ранијим збиркама. Нашавши добар однос између утисака из заједничке нам стварности и неопходног ескапизма, аутор самоуверено бира раније срећно откривена стилска решења, радећи на интензивности, а не на понављању песничких слика које и у овој збирци колективну капиталистичку садашњост везују за лично искуство. И даље ће Матовићева поезија бити у дослуху с реалношћу свакидашњице, али с мање експлицитно ангажованим подухватима, јер ће се стари и нови тематски избори јаче усидрити у личном – у оном потребном „вишку“ субјективности од којег лирика живи.

Како изаћи на крај са свеprisутним тескобама, утишаним боловима свакодневног живота који мимо наших хтења добија обриси и форме неких „нових реалности“ казује нам кохерентна лирска рефлексивна слика која се протеже кроз шест пажљиво обликованих циклуса. Наслов збирке ипак изоставља део стихова којима дугује порекло – о *нашим / садашњостима, сегашивима и немоћи / којој нема краја* – а управо изостављени детаљ, та *немоћ*, разоткрива позадински колорит песничког света у који нас аутор уводи кроз *монохроматско јуџиро*. Судар две боје од којих је једна црна, а друга променљива – од црвене боје испраних кровова, сигнално црвене, преко јаркоцрвене боје усана до неонске плаве, па чак и до мрке боје мебла – представља рефлектован додир стварности и седатива из наслова: [...] *Јер небо се носи у себи и / боје су њу да њодсеће, да шресну пред тебе оно / што ћеш увек бити* („Увек ћеш бити“).

Као и у ранијој Матовићевој поезији, и овде препознајемо слике градског пејзажа и унутрашњости собе, које непосредно проистичу једне из других. Њихова повезаност је таква и у стварности притиснутој технолошким напретком, логиком тржишта и превише захтевним императивима усмереним једино ка комерцијалном сурогату здравог живота. Описи екстеријера, атмосферских прилика, с честим навођењем месеца у години или дела дана, врше контекстуализацију и идентификују ту садашњост, док се описи ентеријера, односно микросвета или тзв. *њоеџике собе* („Куглу тежине пустио сам низ језик и кичму“), надовезују као могућност испуњења толико жељене топлине и блискости. У какву год врсту описа да улетимо, ту ће бити и песнички субјект који се никада не налази изван већ је увек нађен/изгубљен у тим стапањима и

прожимањима спољашњег и унутрашњег. Међу овим описима нема опозиције, као што нема опозиције ни између градског амбијента и у њега ушетале природе: *Цвећиво су исушени и мрве се на већуру. / Све се дешава на крову солићера. Мрави / њрену лећње чланке. [...]* („Честице“) док [...] *Њлућа гишу / у шравама, у сћаблима, у солићерима* („Дивља свиња“). Док екстеријере формирају димњаци, трамваји, семафори, солитери, ветрогенератори, па чак и птице ветрушке, унутрашњи простори, ентеријери собе односно дома, отварају врата интимности и ониричке куће. Соба и у овој књизи остаје место среће где су могуће топлине које долазе као последица интимне имагинације предметности: *смркнући мебл / собе њримио би ме у блаји зајрљај / ѡрашине [...]* („Предах“); [...] *Тако ѡѡребан гогир / узвраћи шћоф намешћјаја* („Бела авет“). Потреба за топлином – *сага мислим на било шћа шћо ће ујрејати* („О коначници“) – претвара тканине намештаја у замену за додир коже, те се тако призивају могућности привременог бега, радости (недосегнуте) доколице. О привлачној снази простора интимности и куће као слике нашег интимног бића, могли смо говорити и поводом Матовићевих претходних збирки. Сигурност нове куће и извор нове интимности, аутор је још раније пронашао у *свећу из ушћичнице* („Громовиште“, *Одакле долазе габрови*). Посебној повлашћености унутрашњих простора куће, собе односно дома, овде такође доприносе и предмети, осети и доживљаји који имају своје порекло у свету машина, технике и технологије, што се може приметити у *умирујућем зујању сћарих инсћалација* („Испод радара“), *ћлавом неону реклама или елекћроници с радија* („У сањарењу планктона“). Отуда фреквентне речи као што су *ућал, дим и димњаци* остварују радосни спој топлоте и топлине, спољашњег и унутрашњег, док и *киша, кафа, хлеб* или *сћо* одговарају стишаној меланхолији целе збирке.

Чезња за топлином и малим личним ескапизмом, јер тренутак среће тек је *њрегах између криза* („Предах“), а жеља за личним егзодусом преклопљена са траумом одласка („Егзодус“), овде добија посебну компоненту јер је појачана оствареном блискошћу с другим бићем у тим *дискретним насеобинама љубави у сћамбеним блоковима* („Дискретна стајалишта“): *Посћаћемо нераздеојни ѡѡуш / уморној раћника и ѡроћањајуће / сна* („Сан долази секирама“); *ћосћали смо ѡдне / шћо у јануару ѡрерано оћклизи / са балкона суседских сћанова* („У суседству“), на шта указује и други глас обележен курзивом: [...] *Себични смо / у овим јушћима за свећ [...]* *слике које ѡвориш, / један су кадар* („Политика фетуса“). Добро одабране слике присности воде новим, али овде тек окрзнутим родитељским емоцијама, које се нису оствариле само у поменутој песми „Политика фетуса“ или у песми „О оцу“, где се о односу сина и оца говори из обрнуте односно двоструке перспективе, већ и у само једном стиху песме „Шкољке“ – *Када сам се јушћрос сећао сна, осећио сам сћрах / којим самохрана мајка одјаја геће*.

Посебно се на стилском плану поетика топлине исказује кроз употребу деиктичких речи, показних заменица које упућују на блискост њима означеног света. Препознатљивост тог света и могућност да се на њега реферише у функцији су остварења седативног дејства везаног за просторе интимности и у њима остварене присности: *И ѡ је ѡренућак који ме одвлачи / од себе* („Егзодус“); [...] *знаш шћа освећљена окна* („Неишчезло“); *То је вишак свећа* („О коначници“); [...] *ћај камен у желуцу је сигро* („Шкољке“); *Та шћишина се случајно не одмиче од нас* („Дискретна стајалишта“); [...] *Тај*

/ ѓризор је наїли заїрљај из сећања или ѓољубац; [...] И **ѓо** је оно *ѓїо* ће *ѓрајаїи* („Кроз кишу пустош“); [...] **ѓе** сузе су ѓуди / *ѓїо* се *їрају* у *ауїобусе* („Латице“). Матовић је врло вешт и у формирању обрнутих поређења и метафора где се конкретне појавности описују кроз позивање на ближи свет апстрактног: дим се извија попут сувише елиптичних реченица Бога („Мртва природа с кафом“); буковина пуца као прејак смицао („Предах“); лишће пада попут меркантилних фраза („Неонке, тела“); тек је мирис чисте постељине коначна белина („О коначници“), што додатно доприноси необичности предметног света који формира окружење где ће се јавити топлине.

Много више него у претходним збиркама, телесности је у овој посвећена посебна пажња. Међутим, она овде није показатељ еротике или чулне ѓубави, већ је више сигнал пропадљивости. Нарочито у домену актуелних тржишних вредности и еготиичног инвестирања у здраво тело и здрав живот, према којем се заузима и ироничан став („Витко тело“, „Тако изгледа здравље“), слике тела као места бола постају упечатљивије. Ова физиолошка дефектност симптом је наших садашњости јер тело упркос бесомучном старању подлеже старењу и пропадању. Телесност се, дакле, освешћује кроз болове и болести: од аритмија, грудобоље, инфарктног срца до бола у желуцу, утрнулости језика и леве руке, горушице, хипертензије и колитиса. Тако да стих: *чуј оріане, ѓомири се са унуїрашњосїима* („Латице“) тачно упућује на место где се разоткрива и креира песнички субјект као песник – *Ко овлага физиолоїијом, има ѓесму* („Креационизам“). Супротстављање традиционалној фигури песника као неког ко проговара из (светског или националног) бола и тај бол у стихове преображава, код Матовића је израсло из поигравања личним физиолошким болом, односно болести-ма. Као песнички срећна околност, ту је и стварност пандемије о којој аутор проговара пред крај збирке у песми „Прокужавање“, где се суптилно наговештава, али истовремено и сумња да поезија може бити вид седатива младим генерацијама у новонасталим околностима.

Садашњост о којој пева Матовић посве је лична мада много личи на садашњости његових читалаца. Иако је јасно друштвено одређена немилостивим капиталистичким светом, и од ње постоји бег у топлину никада потпуно остварене доколице из које се рађа и поезија, као и сусрет или сан. Неколико пута ухваћен је поглед у огледалу, али огледало је ретровизор у којем не видимо себе, већ оно што остаје иза, погледом ухваћено. Избор таквог огледала које пружа променљиву дистанцу и поглед усмерен не на нас саме него на оно што нас изван одређује, симболички описује целу ову збирку која као седатив долази да уситни стварност, да се тако лакше свари и прогута, али не и да нас лиши опомињућег бола у желуцу.